

Akademisk uppsats på svenskt teckenspråk

Ingela Holmström

Centrum för universitetslärarytbildning
Universitetslärarytbildning 2, 7,5 hp
Höstterminen 2016

Stockholms
universitet

Innehållsförteckning

Inledning	1
Syfte.....	2
Att studera på sitt första- eller andraspråk	2
Döva studenter i högre utbildning.....	2
Hörande andraspråksstudenter i högre utbildning	3
Alternativa format för akademiska uppsatser	4
Akademisk uppsats på svenskt teckenspråk	7
Andra försök internationellt.....	7
En prototyp för kandidatuppsats på svenskt teckenspråk	8
Digitala verktyg.....	9
Uppsatsens struktur och innehåll.....	10
Akademiskt teckenspråk.....	10
Prototypen.....	11
Möjligheter och svårigheter – en diskussion	11
En blick framåt.....	12
Referenser	13

Inledning

På Institutionen för lingvistik är ett av sju ämnesområden Teckenspråk. Inom detta ämne ges kurser med olika innehåll och på olika nivåer, som riktar sig dels mot studenter som är nybörjare i språket och dels mot studenter som redan behärskar svenskt teckenspråk eller har det som sitt förstaspråk.¹ För den senare gruppen finns möjlighet att bland annat läsa kurserna Teckenspråk I, II och kandidatkurs. Det finns också möjlighet att läsa på avancerad nivå. I kursen *Teckenspråk – kandidatkurs* ingår att skriva ett examensarbete i form av en kandidatuppsats om 15 hp. I kursplanen för denna uppges under rubriken ”Kursens innehåll” att studenten i delkursen ”Examensarbete – kandidatuppsats” ska ges ”övning i självständig analys och beskrivning av teckenspråk dokumenterade i en uppsats”. Vidare kan man läsa där att uppsatsen får författas på teckenspråk, och att den i sådana fall ska kompletteras med en skriven innehållsförteckning och skriftlig sammanfattning. Ämnet Teckenspråk har getts på institutionen sedan 1982, men endast ett fåtal försök har gjorts att författa uppsatser på svenskt teckenspråk. En anledning till detta har varit begränsningar i den digitala tekniken och bristande kunskaper hos studenterna i filminspelning och redigering. Det har heller inte funnits riktlinjer eller mallar för hur en uppsats på svenskt teckenspråk ”ska” eller ”bör” se ut och vad den ska innehålla. Den tidigare videotekniken gjorde det också otympligt att hantera långa filminspelningar och det var svårt att ”bläddra” i uppsatser som skulle spolas fram och tillbaka på en videospelare. Inte heller kunde författaren bara ångra en liten del av det som tecknats och ersätta detta med något nytt, utan hen var då tvungen att göra om en längre inspelning från början. Hur som helst, i takt med att den digitala tekniken blivit allt mer avancerad, samtidigt som den blivit allt enklare att hantera har dock möjligheterna att författa uppsatser på svenskt teckenspråk förbättrats avsevärt. Det saknas dock fortfarande riktlinjer och/eller mallar för hur en sådan uppsats skulle kunna se ut och därmed också förebilder eller rutiner för hur sådana uppsatser ska hanteras, bedömas och lagras. Det finns dock ytterligare ett problem i nuläget med att författa en uppsats på svenskt teckenspråk, för under rubriken ”Förväntade studieresultat” i ovan nämnda kursplan anges att studenten för att få godkänt resultat på delkursen ”Examensarbete – kandidatuppsats” bland annat ska visa sin förmåga att ”skriftligt rapportera arbetet i traditionellt akademiskt uppsatsformat med uppfyllda krav på täckning och avgränsning, teoretisk medvetenhet, metod, dataredovisning och diskussion”. Hur denna formulering passar ihop med ”Kursens innehåll” som tvärtom öppnar för möjligheten att författa på svenskt teckenspråk, som varken är skriftligt eller ett ”traditionellt akademiskt uppsatsformat” är ytterst oklart och framstår som inte helt genomtänkt. Det behövs en djupare studie av hur en uppsats författad på svenskt teckenspråk skulle kunna se ut och hur den kan förhålla sig till traditionella akademiska uppsatsformat. I detta paper kommer just en sådan studie att genomföras.

¹ I detta paper används termerna ”teckenspråk” och ”svenskt teckenspråk” omväxlande. I kurser, kursplaner och andra officiella dokument används ”teckenspråk” just för att kurserna innehåller sådant som behandlar tecknade språk över lag, men det nationella teckenspråket i Sverige är svenskt teckenspråk. Jag använder därför ”teckenspråk” när jag tar upp kurser och liknande, men svenskt teckenspråk när jag menar det språk som används i praktiken.

Syfte

Mot bakgrund av vad som beskrivits i inledningen är syftet med detta paper att närmare undersöka hur en akademisk kandidatuppsats på svenskt teckenspråk skulle kunna se ut och hur den kan förhålla sig till de traditionella, skriftliga, akademiska uppsatsformaten. Dessutom ska en prototyp skapas som ska kunna vidareutvecklas i fortsatt arbete på Institutionen för lingvistik.

Att studera på sitt första- eller andraspråk

Som nämndes i inledningen till detta paper ges på Institutionen för lingvistik bland annat kursen *Teckenspråk – kandidatkurs*. Kursen vänder sig till studenter som läst Teckenspråk I och II och förutsätter att studenten har mycket goda kunskaper i svenskt teckenspråk. Undervisningen ges i sin helhet på detta språk, vilket innebär att en hög andel av studenterna är döva och har svenskt teckenspråk som sitt förstaspråk. Det förekommer dock även att andra studenter läser kurserna, till exempel hörande som vuxit upp med döva föräldrar och fått svenskt teckenspråk som sitt förstaspråk, eller de som har svenskt teckenspråk som sitt andraspråk, men behärskar språket mycket väl. Samtliga dessa grupper är tänkbara författare till en uppsats på svenskt teckenspråk, särskilt med tanke på att det studerade ämnet är just detta språk, men i detta paper kommer fokus att ligga på de döva studenterna som har svenskt teckenspråk som sitt förstaspråk och svenska som sitt andraspråk, just för att de har särskilda förutsättningar för att författa en uppsats på svenskt teckenspråk och för att de många gånger har svårigheter att producera skriftliga arbeten på sitt andraspråk svenska. Detta har bland annat inneburit att det genom åren inte producerats mer än 34 kandidatuppsatser i ämnet teckenspråk och några av dessa uppsatser har dessutom författats av studenter som har svenska som sitt förstaspråk snarare än svenskt teckenspråk. Detta indikerar att det inte är helt enkelt för döva studenter med svenskt teckenspråk som förstaspråk att författa skriftliga (svenskspråkiga) akademiska arbeten såsom kandidatuppsatser. Detta kommer att tas upp närmare nedan.

Döva studenter i högre utbildning

Det finns internationellt sett en rad studier som fokuserat döva studenter i högre utbildning. I detta sammanhang är det allra vanligaste att döva studenter följer en utbildning som ges på det nationella talade språket (eller t.ex. engelska) med hjälp av en teckenspråkstolk som översätter det som sägs till studentens nationella teckenspråk. Flera studier har därför primärt fokuserat just tolkarnas arbete och kopplat detta samman med de döva studenternas möjligheter och svårigheter i tolkad högre utbildning (se t.ex. Harrington 2000; Marschark et al 2005; Napier 2002; Richardson 2008). Det framkommer bland annat i dessa, och andra, studier att döva studenter har ett mer reproducerande-orienterat studie beteende, vilket innebär

att de använder sig av olika strategier just för att kunna reproducera vad kursens material tar upp. Detta studiebeteende medför att studenterna får ett ytligt lärande, vilket ofta hänger ihop med svaga akademiska prestationer. Andra studenter uppvisar oftare ett mer betydelseorienterat studiebeteende som innebär att studenterna istället för att reproducera kursmaterialet försöker förstå det på ett djupare plan. Detta medför ett djuplärande som i sin tur vanligen leder till högre akademiska prestationer (Richardson 2008). Richardson (2008) menar att en orsak till detta reproducerande beteende hos döva studenter kan vara att tolk används som en passiv och neutral kommunikativ länk, som endast förmedlar det som sägs. I tolksituationen gör tolken hela tiden val och kan antingen välja att mer bokstavligen följa lärarens yttranden, vilket ligger närmare det talade språket, eller göra en friare översättning där den egna förståelsen används för att skapa en mer teckenspråksnära översättning. I båda fallen kan problem uppstå eftersom kursens innehåll passerar genom tolken, och präglas av dennes val, förståelse och tillvägagångssätt. En annan studie, av Lyngvar Hansen (2005), fann att i en lärarutbildning där döva studenter deltog tillsammans med hörande studenter, så pågick undervisningen som om det bara var hörande studenter närvarande och att de döva studenternas delaktighet inte var likvärdig de hörande studenternas. Situationen för döva studenter i högre utbildning framstår alltså som ganska komplex och kantad av en rad svårigheter.

En annan viktig orsak till de svårigheter som döva studenter i Sverige möter när de deltar i högre utbildning är att undervisningen och kurslitteraturen i hög grad är på svenska, ett språk många av dem har som sitt andraspråk. De har helt enkelt vuxit upp med svenskt teckenspråk som sitt förstaspråk och har inte haft helt enkelt att tillägna sig den omgivande svenskan, bland annat för att de inte hör detta språk. Till skillnad från hörande barn, som när de börjar skolan kan bygga vidare på ett språk de redan behärskar muntligt, så måste döva elever när de börjar skolan lära sig att läsa och skriva samtidigt som de lär sig det nya språket svenska. Det finns dock begränsat med forskning som har dövas svenska i fokus; endast ett fåtal forskare har studerat detta närmare, främst Svartholm (1984, 1987a, 1987b, 2006, 2008) och Schönström (2010). Dessa studier visar på en rad särdrag i dövas svenska och på olika svårigheter som uppstår när döva lär sig svenska. Svartholm (1984, 2008) har dock också visat att det finns en rad likheter mellan dövas och hörande andraspråkinlärares svenska, till exempel förekommer hos båda grupperna samma typ av interimsspråksdrag. Det är därför intressant att ta del av studier kring andraspråksstudenter i högre utbildning, då sådana studier saknas på dövgruppen. Detta kommer jag därför att i korthet övergå till i nästa avsnitt.

Hörande andraspråksstudenter i högre utbildning

Staaf (2015) har studerat språkanvändningen bland studenter med svenska som andraspråk som läser på grundnivå i högre utbildning. Få studier har fokuserat just detta tidigare. Staaf menar att studenter som har svenska som förstaspråk har tillgång till mer komplexa språkliga strukturer och har en större förmåga att i sitt språk skapa koncentration och exakthet. Tack vare detta kan de uttrycka sina ståndpunkter och positionera sig på ett mer indirekt sätt. Andraspråksstudenterna använder sig i sitt språkbruk istället av sådant som mer avviker från förväntat språkbruk, menar Staaf, men det handlar då inte om typiska andraspråkavvikelser som ordföljd, tempus och bestämdhet betonar hon, utan de använder sig snarare av ett mindre exakt ordval, de uppvisar osäkerhet i sin användning av fasta flerordsuttryck, och har ett

mindre förtätat språk. De har också enligt Staaf påfallande inslag av talspråkliga drag, även om sådana också kan återfinnas hos förstaspråksstudenter.

Andraspråksstudenterna i Staafs studie ligger i sin användning av språket närmare vad hon med Ivanič (1998) kallar det självbiografiska jaget, ett privatorienterat jag som använder ett mer vardagsnära språkbruk. Studenterna lyfter fram sina egna erfarenheter då de beskriver sina iakttagelser och använder dessa även som argument för sina tolkningar och åsikter. Staaf menar att detta är orsaken till att andraspråksstudenter ofta använder sig av ett känsligare språkbruk och till att de har en starkare tendens ta en roll som debattör i sitt akademiska skrivande. Sammantaget menar Staaf att andraspråksstudenternas språkliga strategier medför att de visserligen kan klara av att få godkänt på t.ex. en tenta, men att de mer sällan når de högre betygen. Även forskare som Lim-Falk (2008) och Airey (2006) har visat på svårigheter för studenter som undervisas på sitt andraspråk i högre utbildning. Lim-Falk (2008) har t.ex. funnit att lärarna dominerar mer i sådana sammanhang för att studenterna inte är så aktiva deltagare och att detta leder till ett språkbruk som är mindre ämnesbaserat. Airey (2006) har studerat studenter som undervisas genom engelska, som är deras andraspråk, i en högre utbildnings-kontext och även han finner att studenterna där är mindre aktiva, att de antecknar mindre och ställer färre frågor.

Sammantaget kan konstateras att även om högskoleutbildning inte är enkelt för nya studenter överhuvudtaget, så framstår svårigheterna vara större för andraspråksstudenter, oavsett om de är döva eller hörande.

Alternativa format för akademiska uppsatser

Under många år har akademiska uppsatser sett ut på ett tämligen likartat sätt. Många följer den traditionella uppställningen enligt IMRoD-modellen (Inledning, Metod, Resultat och Diskussion), även om vissa strukturella olikheter kan förekomma, liksom olika slags referenshantering mellan olika forskningsdiscipliner och olika sätt att presentera data. Som har nämnts ovan, står det i kursplanen för *Teckenspråk – kandidatkurs* att studenten skriftligt ska rapportera sitt arbete i ett traditionellt akademiskt uppsatsformat. Men när det samtidigt uppges att studenten får författa sin uppsats på svenskt teckenspråk så blir kravet på studenten oklart, och även för handledare och senare bedömare blir det en svår balansgång där riktlinjer saknas som stöd. Om en uppsats ska författas på svenskt teckenspråk, som inte har något skrivet språk, är det ganska självklart att det traditionella, skriftliga formatet inte går att använda. Men vad finns det då för alternativ? I detta avsnitt ska jag titta på vad andra forskare undersökt och kommit fram till då det gäller alternativa format för akademiska uppsatser. Främst fokuserar jag i detta de delar i akademiskt arbete som fokuserar vad Svärd (2013) beskriver som uppsatsens yttre form och disposition.

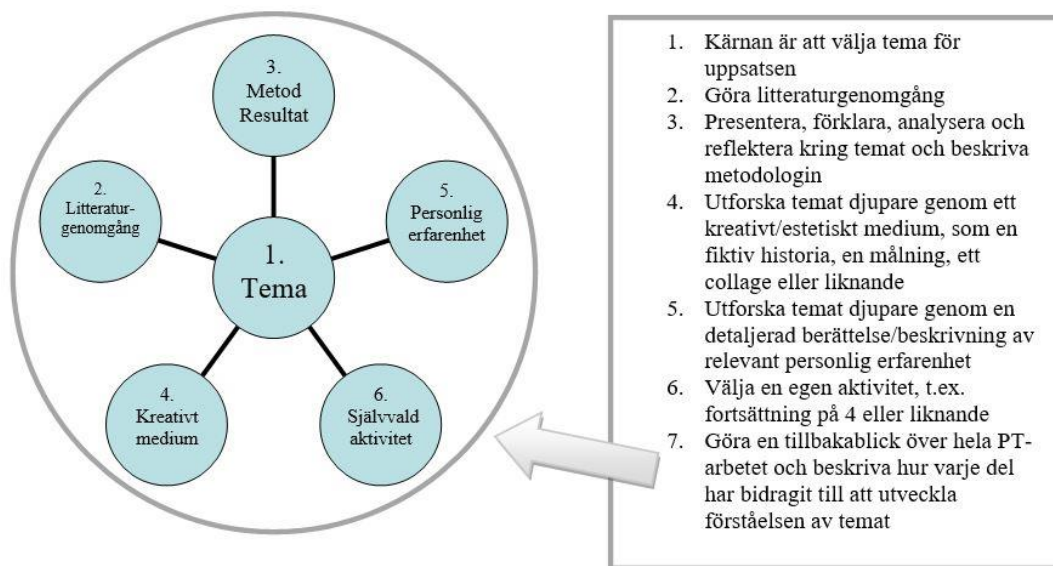
Duke och Beck (1999), som skriver inom det pedagogiska fältet menar att avhandlingstexten är en egen genre, men en svår sådan, som inte bara är främmande för de flesta studenter innan

de kommit in i den akademiska världen, men också en genre som har begränsad målgrupp och läsekrets. De kritiserar därför den traditionella avhandlingstexten, monografin. Istället förespråkar de artikelskrivandet, i form av sammanläggningsavhandlingar. För andra vetenskapliga fält är det idag mer regel än undantag att avhandlingar skrivits i denna form, men inom det pedagogiska fältet har monografin varit det dominerande formatet och är det fortfarande på många håll. Duke och Beck argumenterar för införandet av ”artikelmodellen”, bland annat för att den, enligt dem, gör studenterna mer redo för den ”riktiga” vetenskapliga världen. De menar att artiklarna kan komma att se ut på olika sätt och vara av varierande slag, och att de inte tvunget måste vara publicerade vid disputationstillfället, med tanke på tidsramar (bland annat hur länge man kan få vänta på svar från tidskrifter), möjligheter och begränsningar, men att de åtminstone bör vara ”redo för publicering”. Duke och Becks artikel handlar dock om att ersätta en form av skriftligt arbete med en annan form av skriftligt arbete, och även om det inom deras fält var ett nytänkande vid tiden för publicering så är det inte tillämpligt på föreliggande arbete.

Mer aktuellt för detta paper är en artikel av Maisch (2003), som introducerar formatet ”lapptäckstext” (eng. patchwork text) för MA-uppsatser. Han menar att MA-uppsatser ofta upplevs som en ”mindre trevlig” erfarenhet av studenterna. De ser den som ett hinder de måste komma över för att uppnå akademiskt och professionellt erkännande. Ett problem Maisch lyfter fram är att många studenter inte blir klara med sina uppsatser inom givna tidsramar och att många studenter uppvisar bristande engagemang för ämnet när de håller på med uppsatsen. Ofta upplever de sig vara isolerade och ensamma under skrivarbetet och när de är klara med uppsatsen är det enligt Maisch vanligt att de är besvikna över sitt eget slutresultat. Mot denna bakgrund introducerar Maisch lapptäcks-formatet som uppsatsformat. Han menar att det finns flera vinster med detta:

- Det liknar ett arbetssätt som studenterna är vana vid från undervisningen (i det aktuella fältet avses en slags portfolioform)
- Det tillåter högre grad av individualitet och flexibilitet i arbetssättet
- Det är utformat för att undvika de svårigheter som studenterna upplever
- Det bygger på väldokumenterade framgångar inom kurser i reflektivt skrivande

Maisch är dock noga med att kraven på uppsatsarbetet i sin helhet ska uppfyllas av studenterna, även om lapptäcks-metoden används. Han menar att många av momenten som ingår i vanligt uppsatsarbete också ingår i lapptäcks-uppsatsen, t.ex. att välja ett tema, en inriktning, för uppsatsen, att göra en litteraturgenomgång, presentera och analysera empiriska data etc. Dock är det, enligt Maisch, viktigt att se till att bedömare är medveten om vad det är hen bedömer, så att lapptäcks-uppsatsen inte jämförs med en traditionell uppsats. Istället måste lapptäcks-uppsatsen bedömas som en helhet. Nedanstående bild är en fri illustration av lapptäcks-uppsatsen efter en figur i Maisch (2003):

1. Kärnan är att välja tema för uppsatsen
2. Göra litteraturgenomgång
3. Presentera, förklara, analysera och reflektera kring temat och beskriva metodologin
4. Utforska temat djupare genom ett kreativt/estetiskt medium, som en fiktiv historia, en målning, ett collage eller liknande
5. Utforska temat djupare genom en detaljerad berättelse/beskrivning av relevant personlig erfarenhet
6. Välja en egen aktivitet, t.ex. fortsättning på 4 eller liknande
7. Göra en tillbakablick över hela PT-arbetet och beskriva hur varje del har bidragit till att utveckla förståelsen av temat

Det handlar alltså om att genomföra en rad olika aktiviteter och skriva olika typer av texter kring de olika momenten, men också om att använda sig av något ”kreativt medium” som kan vara något helt annat än en skriven text. Sedan ska arbetet i sin helhet betraktas som en uppsats och bedömas därefter. Detta är ett helt annat tillvägagångssätt än i traditionellt uppsatsarbete och en intressant tanke för ett alternativt format för en uppsats på svenskt teckenspråk, där de olika momenten istället kan framställas/presenteras på svenskt teckenspråk med filmfiler. Mer om detta kommer att tas upp nedan.

Ingen av de två texterna som presenterats ovan har fokuserat möjligheten att använda digitala verktyg för att skapa mer multimodala texter. Inte heller har jag i min sökning funnit studier som fokuserat sådana möjligheter inom ramen för uppsatser i högre utbildning. Dock, i en avhandling från Institutionen för tillämpad informationsteknologi vid Göteborgs universitet 2014 har Anna-Lena Godhe fokuserat skapandet och bedömningen av multimodala texter inom ramen för svenskämnet på gymnasieskolan. Även om avhandlingen alltså fokuserar gymnasieskolan och inte uppsatser i högre utbildning öppnar den dock för att se nya möjligheter med digitala verktyg, vilka tillåter oss att skapa mer multimodala texter än tidigare. Godhe (2014) menar att elever i högre utsträckning ska kunna använda sig av text, bilder, musik och liknande i sina arbeten och att vi behöver vidga synen på vad literacitet innebär, så att det skrivna ordet bara blir ett av många uttryckssätt. Istället behöver vi införa ett mer multimodalt perspektiv på vad literacitet innebär, för att lösa upp de starka banden till just läsning och skrivning. Dock finns det många svårigheter på vägen mot att införa mer multimodala texter då det gäller examinerande uppgifter, för varken lärare eller elever är vana vid att texter kan utformas på ett multimodalt sätt och bedömningen blir i hög grad jämförd med mer traditionella skrivna texter.

Sammantaget kan konstateras att det inte finns många studier som berör alternativa uppsatsformat i högre utbildning. Möjligen är det så att varken möjligheterna eller behovet har funnits tidigare, men som nu kommer upp i allt fler sammanhang i takt med att vårt samhälle

blir allt mer digitalt. För ämnet teckenspråk erbjuder den digitala tekniken nya möjligheter, vilket jag nu ska övergå till.

Akademisk uppsats på svenskt teckenspråk

Om en student läser kandidatkursen i något av språken tyska, nederländska eller finska på Institutionen för slaviska och baltiska språk, finska, nederländska och tyska så står det att denne för godkänt resultat *ska* ”författa examensarbetet på [tyska/nederländska/finska] inom en given tidsram och med beaktande av den språkliga normen för vetenskaplig textproduktion”. Detta betyder att kandidatkursen i teckenspråk delvis skiljer sig från språkkurser på andra institutioner i och med att man inte förväntas författa sin uppsats på svenskt teckenspråk när man läser teckenspråk på kandidatnivå. Dessutom, som nämndes i inledningen, finns det motsägelser i kursplanen för teckenspråk då studenten dels uppges ”få” författa uppsatsen på teckenspråk och dels ”förhindras” från att göra så för att de för godkänt resultat ska ha förmåga att ”skriftligt rapportera arbetet i traditionellt akademiskt uppsatsformat”. Men, mot bakgrund av det som uppges i andra språkkurser, torde det åtminstone inte ligga några formella hinder för att uppsatser i teckenspråk på kandidatnivå ska kunna författas på svenskt teckenspråk och då måste det också finnas format för sådana uppsatser som kan godtas av universitetet och kunna publiceras så att andra kan ta del av dem på liknande sätt som skriftliga arbeten. I detta avsnitt kommer jag att titta på några försök att producera och offentliggöra formella texter på teckenspråk internationellt, samt presentera en prototyp till uppsats på svenskt teckenspråk som jag utarbetat inom ramen för detta skriftliga arbete.

Andra försök internationellt

I min sökning efter akademiska publikationer på något tecknat språk fann jag två tidskrifter som har akademisk inriktning: Deaf Studies Digital Journal (DSDJ) <http://dsdj.gallaudet.edu/> och The Journal of American Sign Languages and Literatures (JASLL) <http://journalofasl.com/>. Ingen av tidskrifterna verkar dock vara särskilt produktiv, den förstnämnda gav ut sitt senaste nummer 2014 (4) och det är svårt att hitta information om vad tidskriften har för fokus och vad för bidrag de tar in – samt hur processen går till. Man får veta att man kan skicka in sitt manus genom Dropbox, i .mov format och lite andra tekniska kravspecifikationer, men i övrigt lämnar sidan mycket att önska. Artiklarna är filmade i kortare filmklipp, så när man väljer en artikel att titta på, så får man upp en meny med underrubriker som man kan välja att klicka på för att komma direkt till de olika delarna. Man kan också välja att ladda ner en text i PDF-format istället för att titta på filmerna. Då det gäller JASLL, så uppger sig tidskriften vara en självständig peer-reviewed, open-access digital tidskrift som har till syfte att främja rikstäckande spridning av teckenspråksrelaterad forskning och litteratur. Den senast publicerade artikeln är från januari 2016 och ett flertal artiklar är

mer artistiskt inriktade. Filmerna är korta och till skillnad från DSDJ finns det inga klickbara underrubriker som man lättare kan navigera mellan.

Då det gäller uppsatser verkar utbudet av teckenspråkiga sådana inte heller särskilt stort. I Sverige har tre uppsatser på kandidatnivå författats sedan ämnet teckenspråk inrättades på Stockholms universitet 1981. Dessa är skapade av Lars Wallin (1986), Pia Wickman (1994) och Maja Toft (2002). Lars Wallins uppsats är förmodligen en av de första över huvud taget i världen som författats på ett nationellt teckenspråk, särskilt med tanke på att teckenspråksforskningen startade först under 1960-talet i USA och sedan under de följande decennierna i olika länder runt om i världen (i Sverige 1972), och för att tekniken egentligen inte var mogen för sådana uppsatser vid den tiden. Internationellt har jag också funnit några studenter som författat uppsatser/avhandlingar på något nationellt teckenspråk. Vid skrivandet av detta paper kom en pressrelease från Sydafrika, att den första döva studenten, Nyeleti Nkwini Nokwazi, skulle försvara sin masteruppsats författad på sydafrikanskt teckenspråk (SASL) den 28 november 2016 vid University of the Witwatersrand. Också i Japan författades helt nyligen (under 2016) en första masteruppsats på japanskt teckenspråk, av Shinya Kawabata som var student på Japan College of Social Work i Kiyose, Tokyo. Denna uppsats sägs vara inspelad på DVD. Ett tredje arbete jag funnit är författat av Ellen Hibbard (2015), vars avhandling blev Ryerson Universitys (i USA) första akademiska avhandling på amerikanskt teckenspråk. Den teckenspråkiga avhandlingen ska ha tillgängliggjorts på TerpTube som är en ny plattform inom sociala medier och som är utformad särskilt för döva människors behov. Det finns vidare några uppsatser/avhandlingar som är författade på ett skriftspråk men som har ett supplement eller sammanfattning på det nationella teckenspråket, t.ex. Johanna Mesch (1990) i Sverige och Päivi Raino (2004) i Finland. Det är rimligt att anta att det i olika länder författats fler uppsatser på olika nationella teckenspråk, men det är ytterst svårt att hitta dem via sökningar på internet, bibliotek eller olika vetenskapliga portaler. Det kan bero på var uppsatserna förvaras (lagras), hur uppsatsen ska visas (vilket format), vilka sökord som leder till den etc. Det är också svårt att hitta sätt att söka för att identifiera uppsatser som är författade på teckenspråk, eftersom sökorden oftast leder till uppsatser *om* teckenspråk snarare än *på* teckenspråk. Ytterligare en svårighet med att identifiera teckenspråkiga uppsatser är att de som finns har författats på olika nationella teckenspråk, vilket medför att "läsare" från andra länder inte kan förstå det som sägs om de inte kan språket i fråga. Hur som helst, jag har inte inom detta papers tidsramar lyckats få tillgång till någon av uppsatserna utanför Sverige för att kunna studera dem närmare och använda dem som inspiration eller förebild för digital uppsats på svenskt teckenspråk.

En prototyp för kandidatuppsats på svenskt teckenspråk

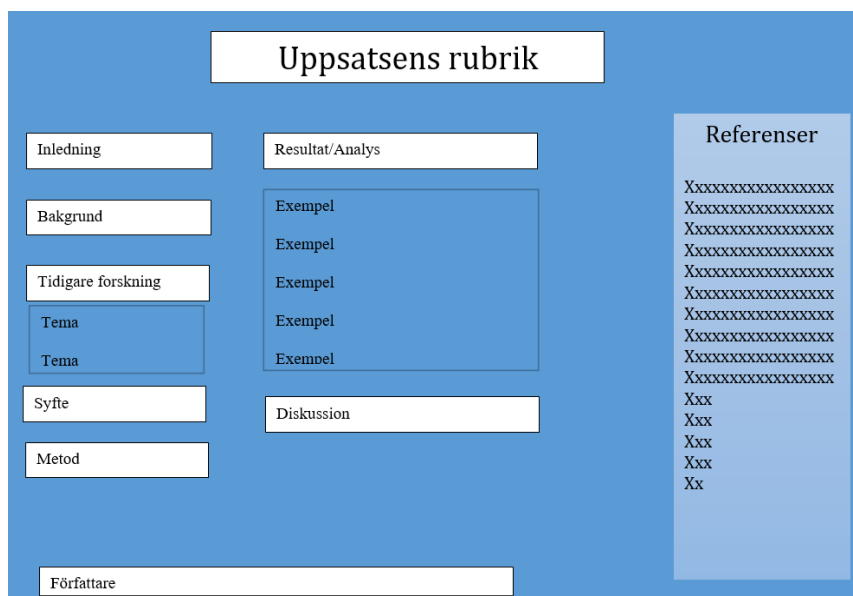
För att skapa en uppsats på svenskt teckenspråk behöver en rad olika digitala verktyg användas. Dessutom behövs riktlinjer för uppsatsens struktur och innehåll och hur det akademiska teckenspråket kan se ut. Nedan kommer jag att ta upp dessa saker närmare.

Digitala verktyg

En uppsats som ska författas på svenskt teckenspråk måste i grund och botten spelas in i form av rörliga bilder då det inte finns någon skriven form för språket. För att det överhuvudtaget ska vara möjligt att göra detta behövs inspelningsutrustning i form av någon slags kamera, och med dagens moderna webbkameror är det fullt möjligt att genomföra inspelningarna framför sin egen dator. Naturligtvis kan det bli fråga om vilken kvalitet filmfilerna ska hålla, men dagens nyare webbkameror används redan idag i många teckenspråkiga sammanhang, som vid möten genom kommunikationskanaler som Skype, Adobe Connect eller Facebook. Många spelar också in sig själva med webb- eller mobilkameror och lägger upp sina klipp på YouTube, skapar vloggar och liknande. Även föreläsningar för distansundervisning spelas idag i allt högre grad in med hjälp av just webbkameror.

Inspelning med webbkamera medger att man kan spela in kortare klipp och göra nyinspelningar av olika avsnitt om man inte blir helt nöjd, eller om man vill lägga till nya data, ny forskning och liknande. Dock kan det också finnas önskemål om viss redigering av filmfilerna, även om detta inte är ett nödvändigt inslag i uppsatsarbetet. För sådan enklare redigering finns det olika dataprogram att använda sig av, bland annat det kostnadsfria programmet Movie Maker för PC eller iMovie för Mac-datorer. Dessa kräver varken hög datorprestanda eller avancerade redigeringskunskaper.

Ett annat digitalt verktyg som behövs för en filmbaserad uppsats är någon slags plattform där uppsatsen kan designas och läggas upp. I arbetet med föreliggande paper började jag med att göra en skiss för hur en uppsats i digitalt format skulle kunna se ut:

Jag tänkte mig att de olika rubrikerna skulle kunna vara klickbara, så att en film skulle komma upp beroende på vilken rubrik man klickade på. Jag tänkte också att det kanske var möjligt att filmrutor var integrerade direkt på sidan.

Efter att initialt ha skapat ovanstående skiss (men utan att binda mig vid dess layout) undersökte jag möjligheterna att använda bland annat PowerPoint och liknande verktyg för uppsatsen. Det visade sig dock snart att presentationen skulle bli en oerhört tung fil med alla filmfiler inlagda, och om man istället länkade filmer via molntjänster eller YouTube så

fungerade inte alltid länkarna som de skulle. Dessutom hände det att olika datorer betedde sig på olika sätt då presentationen testades på dem. Därför lades tankarna om att använda detta verktyg åt sidan och jag valde att istället testa idén om uppsatsen utformad som en webbsida. Det finns en rad olika tjänster på Internet som erbjuder möjligheten att skapa webbsidor. Här kan smaken skilja sig åt mycket och det är också en fråga om huruvida studenten vill ha en gratistjänst eller är beredd att betala en summa för webbsidan. Kanske studenten redan har en domän och kan införliva sin uppsats i denna. Hur som helst så valde jag efter en del sökande att prova att skapa en uppsats i form av webbsida på Wix (<http://sv.wix.com/>), som är en gratistjänst för webbsidor. Där kan man ladda upp filmfiler eller göra direktlänknings från t.ex. YouTube och komplettera med klickbara rubriker och förtydligande texter. Man kan också lägga upp vanlig text och bild. I mitt arbete skapade jag en testversion som visar hur en uppsats på webben skulle kunna vara uppbyggd, se vidare nedan. Det står såklart studenten fritt att själv välja leverantör av webbsida, layout och liknande.

Uppsatsens struktur och innehåll

En digital uppsats kan se ut på väldigt olika sätt och kan därmed också få olika struktur och utseende. Med tanke på att det står i kursplanen att studenten ska visa sin förmåga att ”skriftligt rapportera arbetet i traditionellt akademiskt uppsatsformat med uppfyllda krav på täckning och avgränsning, teoretisk medvetenhet, metod, dataredovisning och diskussion” så valde jag i mitt arbete med prototypen att hålla ett ganska traditionellt mönster för uppsatsen, som är lätt att känna igen för såväl handledare som granskare och ”läsare” av uppsatser i allmänhet. De vanligt återkommande rubrikerna används, men istället för fysiska pappersidor klickar man på olika flikar och hamnar på så sätt i olika avdelningar av uppsatsen där det finns filmfiler istället för text. Detta sätt att strukturera uppsatsen gör att närheten till det traditionella akademiska uppsatsformatet bibehålls.

Det kräver hur som helst en hel del arbete och noggrann planering att bygga upp uppsatsen. Studenten måste inse att hen måste lägga ner mycket arbete på att skissa på uppsatsens struktur och det innehåll som hen vill ta upp inom uppsatsens olika delar. Det är viktigt att det finns en röd tråd och att det innehåll som ska finnas i filmfilerna noggrant förbereds. Studenten måste också bestämma hur data ska presenteras och hur det ska förklaras då det kanske måste bli en filmfil med exempel och en annan fil med beskrivning/analys av det som visas.

Akademiskt teckenspråk

Som nämnts tidigare har jag inom ramen för arbetet med detta paper inte lyckats få tillgång till digitala, teckenspråkiga uppsatser från andra länder. Detta medför också att det är svårt att hitta en gemensam språklig stil (även om språken är olika, kan ju den akademiska stilen vara likartad, ha drag som påminner om varandra etc.). Eftersom detta saknas och det heller inte finns forskning på akademiskt teckenspråk i Sverige, så samtalade jag en del med mina kolleger på institutionen och viktiga saker för ett akademiskt språkbruk som lyftes fram bland dem var tydlighet, bra tempo, god struktur, saklighet, användande av korrekta begrepp, att inte använda persontecken (ett tecken som används för personen, ungefär som ett förnamn i svenska) utan att istället benämna forskare formellt med efternamn och årtal etc. Dessutom bestämde jag att söka upp ett publicerat abstract och en kort föreläsning, båda på svenskt

teckenspråk, som skulle kunna utgöra ”goda exempel” på akademiskt teckenspråk. Dessa finns med i prototypen som presenteras närmare nedan.

Prototypen

Syftet med detta paper var att undersöka hur en akademisk kandidatuppsats på svenskt teckenspråk skulle kunna se ut och hur den kan förhålla sig till de traditionella, skriftliga, akademiska uppsatsformaten. Dessutom skulle jag skapa en prototyp som skulle kunna bli en mall med riktlinjer för hur en digital uppsats på svenskt teckenspråk kan se ut. Denna prototyp finns tillgänglig på följande länk: <http://ingelaholmstrom.wixsite.com/uppsatsexempel>. Jag har valt att på startsidan för uppsatsen lägga in en hel sida som behandlar uppsatsen på metanivå. Där tar jag upp vad det är för sida de är på, vad det innebär att författa en uppsats på teckenspråk, hur uppsatsen kan struktureras och liknande. Jag tar också där upp språkbruket och har lagt in tre länkar som kan hjälpa studenterna att förstå hur språket kan se ut för att fungera akademiskt.

På de följande flikarna på sidan har jag skapat en ganska traditionell struktur, som nämnts ovan, och på varje flik har jag lagt in underrubriker med inspelade filmfiler. I dessa filmfiler förklarar jag vad man brukar ta upp under de olika rubrikerna och vad studenterna bör tänka på. T.ex. i inledningen förklarar jag vad man normalt brukar ta upp i inledningen på en uppsats. Dessa filmfiler innebär alltså att studenterna får både en mall och en förklaring av uppsatsens olika delar och innehåll direkt på svenskt teckenspråk.

Möjligheter och svårigheter – en diskussion

Möjligheterna att skriva akademisk uppsats på svenskt teckenspråk är, som visats i detta paper, stora och är avsevärt mycket enklare än för bara ett decennium sedan. Tillgången till programvaror och nätbaserade plattformar har ökat och finns i såväl gratisversioner som i olika prisklasser och kan anpassas efter möjligheter och behov. Tidigare var de stora svårigheterna såväl att kunna spela in, som att redigera och distribuera. Uppsatsfilmerna var långa och redigerade till en enda film, utan möjligheter att ”bläddra” mellan olika delar av uppsatsen. Istället var man tvungen att spola fram och tillbaka och leta efter olika platser för att kunna titta igen eller kontrollera saker. Det var också väldigt tungt att sitta och titta på en film på en TV-skärm med fullt fokus för att inte missa något. Skillnaderna mellan detta format och det skriftliga uppsatsformatet var alltså stora och det var därför att föredra att skriva uppsatserna på svenska trots att detta medförde svårigheter att framställa exempel, illustrera och diskutera teckenspråkets särdrag och liknande. Med dagens moderna digitala teknik kan man dock lösa många av de svårigheter som tidigare uppsatsförfattare brottats med, t.ex. genom att skapa en webbside-uppsats eller en uppsats i annat digitalt format. Möjligheterna att kunna ”bläddra” ökar, och genom att ha många kortare filmfiler med underavdelningar kan olika saker dubbelkollas och ses flera gånger, precis som i skriftliga uppsatser.

Det är dock inte helt problemfritt att skapa en digital uppsats. Studenten måste ha grundläggande kunskaper i att hantera digital teknik och vara insatt i en rad olika saker, från att kunna spela in filmfiler, eventuellt redigera dem och ladda upp dem, till att kunna skapa en webbsida/digital plattform. Dessa delar ligger hos studenten själv, men det finns också delar som institutionen behöver titta närmare på. Hur ska uppsatsen distribueras på ett sätt som motsvarar registreringen av uppsatser i Diva? Finns det möjlighet att via universitetets webb skapa utrymme där digitala uppsatser i webbsideformat kan placeras? Eller ska uppsatserna ligga på olika plattformar och en länkning göras från universitetet på något sätt? Och finns det möjlighet att direkt inom våra egna IT-resurser skapa någon sådan här typ av uppsats istället för att använda externa plattformar? Jag har varit i kontakt med IT-avdelningen med detta ärende några gånger under arbetet med detta paper och blev lovad ett utförligt svar, vilket jag ännu inte fått och därför inte kunnat ta ställning till. IT-avdelningen menade att det skulle finnas möjlighet inom Mondo, men av erfarenhet vet vi att det är mycket svårt att hantera filmfiler via Mondo, varför jag ställer mig skeptisk till detta förslag – som alltså inte närmare beskrivits av IT-avdelningen ännu. I nära anslutning till denna fråga om var uppsatsen ska tillgängliggöras ligger också frågan om var filmfilerna ska lagras. I den prototyp jag skapat ligger alla filmfiler länkade från YouTube, vilket kanske inte är det mest lämpliga för akademiska uppsatser. Kanske filmfilerna bör ligga på en server tillhörande universitetet? Dessa, och liknande, frågor behöver fortsätta att undersökas för att säkerställa en god hantering av de färdiga digitala uppsatserna.

En annan svårighet med digitala uppsatser på svenskt teckenspråk handlar om granskning och bedömning. Det står klart att endast den forskare eller lärare som kan svenskt teckenspråk kan granska och bedöma uppsatser som är skapade på detta språk. Andelen medarbetare på institutionen för lingvistik som kan granska uppsatserna är därmed ytterst liten, vilket gör uppsatsarbetet ganska sårbart. Skrivna uppsatser kan granskas även av andra och uppsatsen kan nå ut till fler inom vetenskapsområdet. Dock stärker uppsatser författade på svenskt teckenspråk språket som forskningsinriktning och språkets status i allmänhet, vilket ger vinster även utanför akademiska sammanhang. Det är dock också viktigt att tänka på vad Maisch (2003) betonar, att granskaren måste vara medveten om vad det är hen bedömer, så att den digitala teckenspråkiga uppsatsen inte jämförs rakt av med en traditionellt skriven uppsats.

En blick framåt

I detta paper har jag utformat en prototyp till akademisk uppsats på svenskt teckenspråk, med riktlinjer för struktur och innehåll. Nästa steg i arbetet kommer att bli att presentera denna för medarbetare på Institutionen för lingvistik och lösa frågor om lagring och distribuering. Sedan behövs ett säkerställande så att en student som väljer att författa en uppsats på svenskt teckenspråk ska kunna göra detta och ska kunna bli bedömd på motsvarande grunder som andra studenter. Efter ett sådant säkerställande är det dags att hitta en kandidatstudent som är beredd att testa modellen och författa sin kandidatuppsats på svenskt teckenspråk med föreliggande arbete som utgångspunkt, men också med en öppenhet inför nya vägar uppsatsarbetet kan ta i och med att det testas i praktiken.

Referenser

- Duke, N. K. & Beck, S. W. (1999). Education Should Consider Alternative Formats for the Dissertation. *Educational Researcher*, 28(3), 31–36.
- Godhe, A-L. (2014). *Creating and assessing multimodal texts – Negotiations at the boundary*. Doctoral Dissertation. Department of Applied Information Technology. University of Gothenburg.
- Harrington, Frank J. (2000). Sign language interpreters and access for deaf students to university curricula: The ideal and the reality. In R. P. Roberts, S. E. Carr, D. Abraham, & A. Dufour (Eds.), *The critical link 2: Interpreters in the community*. Pp. 219–273. Amsterdam: John Benjamins.
- Hibbard, Ellen (2015). *Impact of Vlogging on Deaf Culture, Communication, and Identity*. Ryerson University.
- Kawabata, Shinya (2016). *Support for the deaf LGBT by means of sign language*. Japan College of Social Work, Kiyose, Tokyo.
- Lyngvar Hansen, Aase (2005). *Kommunikativa praksiser i visuelt orienterte klasserom. En studie av et tillrettelagt opplegg for døve lærerstudenter*. Doktoravhandling ved NTNU 2005:132. Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet. Trondheim: NTNU-trykk.
- Maisch, M. (2003). Restructuring a Master’s Degree Dissertation as a Patchwork Text. *Innovations in Education and Teaching International* 40(2), 194–201.
- Marschark, Marc, Peterson, Rico, and Winston, Elizabeth A.(2005). *Perspectives on Deafness: Sign Language Interpreting and Interpreter Education: Directions for Research and Practice*. New York: Oxford University Press.
- Mesch, Johanna (1990). *Dövblindas teckenspråk*. C-uppsats. Stockholms universitet, Institutionen för lingvistik.
- Napier, Jemina (2002). University Interpreting: Linguistic Issues for Consideration. *Journal of Deaf Studies and Deaf Education* 7(4): 281-301.
- Nyeleti Nkwini Nokwazi (2016). *An investigation of lexical borrowing in the South African Sign Language (SASL) lexicon*. University of the Witwatersrand. School of Literature, Languages and Media. SASL Division.
- Raino, Päivi (2004). *Henkilöviittomien synty ja kehitys suomalaisessa viittomakieliyhteisössä [The emergence and the development of the sign language community and the name sign system in Finland]*. Deaf Studies in Finland 2. Helsinki: Kuurjoen Liitto ry. [html based CD-ROM].
- Richardson, John T. E. (2008). Approaches to Studying Among Deaf Students in Higher Education. In Marc Marschark and Peter C Hauser (Eds.): *Deaf Cognition: Foundations and*

Outcomes. New York: Oxford University Press.
DOI:10.1093/acprof:oso/9780195368673.003.0014.

Schönström, Krister (2010). *Tvåspråkighet hos döva skolelever. Processbarhet i svenska och narrativ struktur i svenska och svenskt teckenspråk*. Stockholms universitet, Institutionen för lingvistik.

Staafl, Patricia (2015). *Som man frågar får man svar. Andraspråksstudenter möter lärares krav i hemtentor*. Licentiatavhandling. Växjö.

Svartholm, Kristina (2008). The Written Swedish of Deaf Children: A Foundation for EFL. I: C.J. Kellett Bidoli & E. Ochse (red.): *English in International Deaf Communication*. Bern: Peter Lang. S.211–249.

Svartholm, Kristina (2006). Svenska som andraspråk för döva – en ämnesöversikt. I: K. Hoyer, M. Londen & J-O. Östman (red.): *Teckenspråk: Sociala och historiska perspektiv*. Nordica. Helsingfors: Institutionen för nordiska språk och nordisk litteratur, Helsingfors universitet. S.23–51.

Svartholm, Kristina (1987a). Subjekt och objekt i dövas skrivna svenska. I *Aspects of bilingualism. Proceedings from the Fourth Nordic Symposium on Bilingualism*, 1984. Acta Universitatis Upsaliensis, Studia Multiethnica Upsaliensia, Uppsala, 419–435.

Svartholm, Kristina (1987b). Relativsatser och andra konstruktioner i dövas skrivna svenska. *MINS 24*. Stockholms universitet, Institutionen för nordiska språk.

Svartholm, Kristina (1984). Döva och samhällets skrivna språk. *Forskning om Teckenspråk XII*. Stockholm: Institutionen för lingvistik, Stockholms universitet.

Svärd, Ola (2013). *Examensarbetet i högre utbildning. En litteraturöversikt*. Pedagogisk Forskning i Uppsala 165, Institutionen för pedagogik, didaktik och utbildningsstudier, Uppsala universitet.

Toft, Maja (2002). *Orala komponenter i danska teckenspråket*. C-uppsats. Stockholms universitet, Institutionen för lingvistik.

Wallin, Lars (1986). *Videogram 2: Icke-manuell anaforisk referens i svenska teckenspråket*. C-uppsats. Stockholms universitet, Institutionen för lingvistik.

Wickman, Pia (1994). *Språklig interaktion i svenska teckenspråket (i grupp)*. C-uppsats. Stockholms universitet, Institutionen för lingvistik.

Stockholms universitet/Stockholm University
SE-106 91 Stockholm
Telefon/Phone: 08 – 16 20 00
www.su.se

**Stockholms
universitet**